

Malbim – o sinagogă în Calea Victoriei Socialismului

Malbim – a Synagogue in The Way of the Victory of the Socialism

The Jewish cultural heritage of Bucharest survives through time, overcoming hardships such as the opposing legislation, the pogrom, emigration or demolitions, maintaining its presence today by means of archive images and memoirs. The subject we will be discussing is the Malbim Synagogue, which, after an existence of over 120 years, succumbed to the advance of bulldozers 30 years ago. Situated in the Căii Văcărești area, Malbim was one of Jewish culture and tradition's most important poles, with a rich library, being the place where classes were taught on Judaism, also hosting religious conferences. Between 1943 and 1944 it harboured ritual meals every Saturday, its cultural work being thusly accompanied by efforts for social assistance. It is also where ritual food items for Pesach, sent by the American Jewish Joint Distribution Committee in the 70s, were stored. Malbim Synagogue also experienced less pleasant aspects throughout its long existence, becoming a torture centre during the Legionnaires' rebellion of January 1941. During the Communist regime it was closely-monitored by the Intelligence Service, before being demolished in 1987 for the single reason that it stood in the path of the new road that was being built: Calea Victoriei Socialismului (The Way of Socialism's Victory). After the 1977 earthquake, along with Malbim, several places of worship, both Jewish and Christian, as well as a series of historical monuments were also demolished as a result of Nicolae Ceaușescu's will to build the Palace of the Republic and to change the area around it accordingly, in order to create a Champs Elysee-style boulevard, guarded by rows of apartment blocks meant to mask the residential areas behind them, depriving Bucharest of an important part of its Jewish cultural heritage.

Etichete: Sinagoga Malbim, moștenirea evreiască, Victoria Socialismului, Palatul Republicii, demolări, sistematizare

Keywords: Malbim Synagogue, Jewish heritage, Socialism's Victory, Palace of the Republic, demolitions, systematisation

O viețuire de peste patru veacuri și jumătate lasă mărturie ce nu pot fi șterse, astfel că legislația potrivnică, pogromul, emigrația sau demolările nu au putut elimina moștenirea culturală evreiască din București. Într-un spațiu cuprinzător, care pornește din centrul economico-financiar și ajunge până în zonele periferice urbane, la capătul Căilor Dudești și Văcărești, și-au dus existența evreii, coagulați într-o comunitate considerabilă, punându-și amprenta pe dinamica vieții economice și sociale a capitalei. Ocupând un spațiu pe care nu-l revendică în exclusivitate, ducând un trai alături de români, unguri sau alte etnii,

evreii își construiesc, pe lângă bisericile creștinilor, sinagogile, școlile și spitalele, fapt ce denotă statornicia.

În prima jumătate a secolului al XIX-lea existau în București 10 sinagogi și 13 școli confesionale evreiești, în care 13 învățători învățau 232 copii. Cea de-a doua parte a veacului al XIX-lea este o perioadă de avânt cultural al comunității¹, care este acum preocupată de creșterea calitativă a învățământului teologic, drept pentru care îl va invita pe rabinul Malbim (Meir Leib ben Yechiel Michel Weiser) pentru a fi șef-rabinul cultului mozaic din București.

Născut la Volochysk, la 7 martie 1809, comentator al Torei, rabinul Malbim a învățat Tora la Varșovia. Va fi expulzat, însă, în 1864, în principal ca urmare a neînțelegerilor lui cu coreligionarii, care doreau o modernizare a practicilor religioase². Atitudinea tradiționalistă adoptată de rabinul Meir Leybush (Malbim) îl va face să se declare împotriva ziarului „Di Tzayt” („Timpul”), poziție despre care un corespondent al ziarului afirma următoarele: „Rabinul dv. a scris la Israeliții d'aici ca nimeni să nu se aboneze la jurnalul dv., din cauză că d-nii Redactori sunt misionari care amăgesc pe Israeliți din calea cea bună”. Malbim se manifestă public împotriva susținătorilor asimilării și integrării (în cazul de față reprezentanții Școlii israelito-române), iar condamnarea ziarului „Di Tzayt” („Timpul”) de către rabinul Malbim constituie doar asumarea poziției sale oficiale în interiorul comunității ortodoxe, prin dezavuarea inițiativelor favorabile asimilării.

Pentru a contracara cu mai multă eficacitate tendințele de asimilare reflectate de articolele din „Di Tzayt” („Timpul”), rabinul Malbim editează ziarul „Et ledaber”, apărut în 10 numere, în București, sub redacția lui Arie Silberstein, începând cu aprilie 1859. Subtitlul reflectă intențiile redactorilor, și anume atragerea unei părți cât mai mari dintre cititori spre valorile tradiționale ale vieții evreiești: „O foaie socială a unor oameni binevoitori, redactată pentru binele general. Care este folositoare vieții lumești și celei spirituale”. Reflectat de articolele din cuprins, scopul său principal a fost să contrapună ideilor asimilaționiste o revalorizare a vieții tradiționale și a sistemului de educație consacrat. Ziarul prezintă, cu fiecare număr, tot mai multe teme sociale, politice și culturale, care, în

¹ Felicia Waldman, Anca Ciuciu, *Istorie și imagini din Bucureștiul evreiesc*, București, Editura Noi Media Print, 2011, pp. 23, 27, 29.

² Lucian Nastasă, *Itinerarii spre lumea savantă, tinerii din spațiul românesc la studii în străinătate (1864-1944)*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2006, p. 78.

mod sigur, constituiau subiecte de interes pentru mulți dintre membrii comunității din București. De aceea, M. Unger este de părere că foarte probabil ziarul a avut o apariție mai îndelungată decât cele 10 numere pe care el a avut posibilitatea să le studieze³.

În „Realitatea evreiască”, nr. 310-311/decembrie 2008-ianuarie 2009, este publicat articolul lui Boris Marian, intitulat *150 de ani de la Unirea Principatelor*, în care găsim mențiunea că, la data de 8 martie 1859, rabinul Malbim a rostit o rugăciune la Sinagoga Mare, prin care omagia actul Unirii și pe Domnitor, care își sărbătorea ziua de naștere. Era un semn că evreii patriei nou-create erau alături, cum au fost întotdeauna, de populația majoritară, de toată suflarea țării⁴. Aceeași publicație, în nr. 344-345/iulie 2010, scrie că, în opinia rabinului Malbim, „ideea responsabilității exclusive a liderilor nu era una nouă (...). Este mai comod, mai ușor, să punem totul pe umerii celor care ne conduc, însă modelul corect este altul. Modelul corect este acela al responsabilității și implicării colective. Tora pe care o citește regele este aceeași cu cea pe care și noi suntem datori să o urmăm. Succesele regelui sunt succesele noastre, eșecurile lui sunt și ale noastre, iar responsabilitățile sunt comune”. Un îndemn util pentru orice vreme...

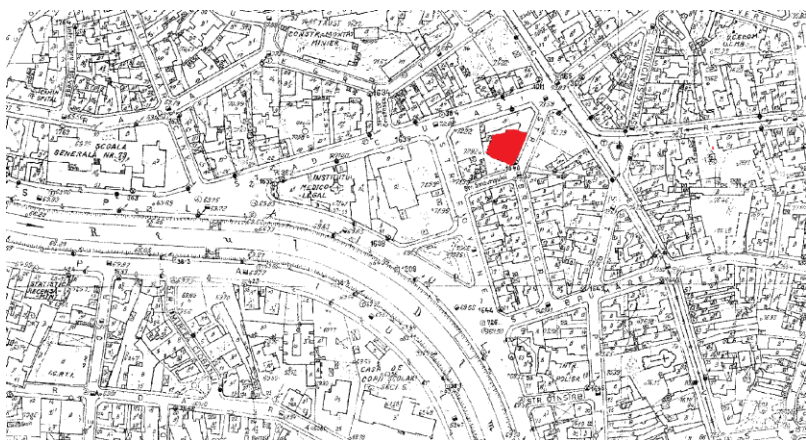

Fig. 1

³ Augusta Costiuc Radosav, *Considerații și controverse istoriografice referitoare la presa de limbă idiș din spațiul românesc*, în „Buletinul Centrului, Muzeului și Arhivei istorice a evreilor din România”, nr. 14-15/2012, pp. 22-23.

⁴ Boris Marian, *150 de ani de la Unirea Principatelor*, în „Realitatea evreiască”, nr. 310-311/decembrie 2008-ianuarie 2009.

În 1864, cu puțin timp înainte de a fi expulzat, Malbim va ridica în zona Căii Văcărești (a se vedea Fig. 1), pe strada Bravilor, nr. 4, pe locul unei case de rugăciuni datând din 1848, o sinagogă, care-i va purta numele⁵. Aceasta va dăinui până în 1904, când Solomon Braustein va solicita și va și primi autorizarea demolării și construirii aici a unei noi sinagogi, a cărei construcții va dura până în anul 1912 și care va fi făcută după planurile arhitectului Richard Kraft. Noua sinagogă, ridicată în stil eclectic, va primi o serie de elemente de influență maură, care subliniau ferestrele și intrarea, având fațada principală bogat decorată. Partea superioară se termina cu câte o pereche de turnulețe, la capătul cărora se găsea câte o sferă, pe care era așezată crucea lui David, turnulețe care străjuiau un fronton, la capătul căruia se găseau Tablele Legii (a se vedea Fig. 2). Sinagoga și societatea care funcționa aici primesc personalitate juridică în 1927, an în care se va înființa și Școala de băieți „T.T. Malbim”, care va avea sinagogă proprie⁶, dar și Azilul „Ospitalitatea Malbim”⁷, o „Societate Cooperativă de împrumut și economie, în special pentru întreținerea unui azil de noapte și a unei Ospătării de noapte”, care data încă din 1905⁸.

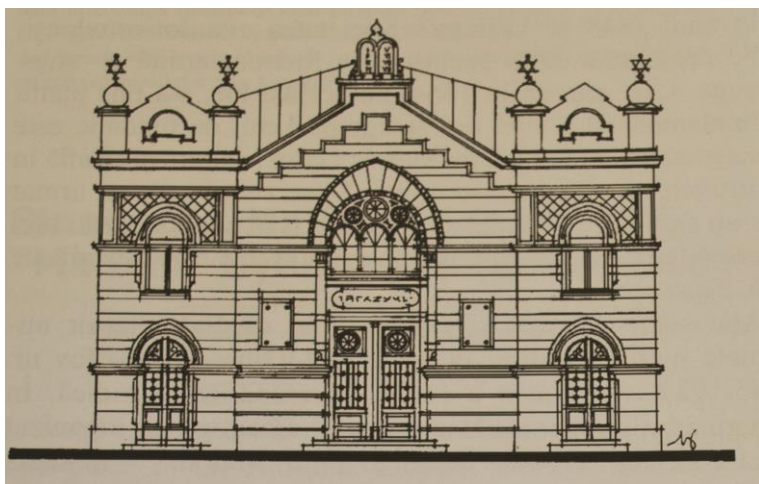

Fig. 2

⁵ Felicia Waldman, Anca Ciuciu, *op. cit.*, p. 29.

⁶ Lucia Stoica, Neculai Ionescu-Ghinea, *Enciclopedia lăcașurilor de cult din București*, vol. II, București, Editura Universală, 2005, pp. 375-376.

⁷ „Realitatea evreiască”, nr. 370-371/octombrie 2011.

⁸ „Gazeta Bucureștilor” din 14 iunie 1917.

În 1928, aspectul exterior va fi modificat (a se vedea Fig. 3), sinagoga căpătând astfel un aspect mai sobru, pe care îl va păstra până la dispariție. Sinagoga avea 26 x 22 m, cu sala mare de 800 de locuri. Intrarea în sinagogă păstra arcadă doar la ușa de acces, iar fațada către stradă avea două registre, delimitate printr-un brâu orizontal, având în partea inferioară cinci ferestre terminate în arcadă, dintre care cea din mijloc era oarbă și delimitată în lateral de câte un ancadrament, în care se găsea Steaua lui David; la etaj se afla un grup de trei ferestre terminate și acestea în arcade, despărțite de pilastrii și având în lateral ancadramente dreptunghiulare, cu decorațiuni ale unor ferestre oarbe⁹.

Fig. 3

Odată decise lucrările de refacere a sinagogii, comitetul de conducere al acesteia va lansa șefului comunității bucureștene invitația de punere a primei pietre, invitație pe care o redăm în continuare¹⁰:

⁹ Lucia Stoica, Neculai Ionescu-Ghinea, *op. cit.*, p. 376.

¹⁰ Arhiva Centrului pentru Studiul Istoriei Evreilor din România (A.C.S.I.E.R.), fond V, dosar nr. 84, f. 3. Documentul este datat 19 iunie 1928.

„D-sale D-lui Ely Bercovici,
Președintele comunității Israelite Buc.[urești]
BUCUREȘTI

Vechea Sinagogă „Malbim”, fondată în anul 1864, devenind neîncăpătoare și având nevoie de mari reparațiuni radicale, am început lucrările de mărire și reclădire a ei.

Punerea pietrei fundamentale a fost anunțată pentru duminică 24 crt., ora 10 a.m.

Comitetul Sinagogei a decis de a oferi Dvs., ca președinte al comunității noastre și a Uniunii Comunității din Țară, punerea primei pietre și suntem siguri că veți primi, sinagoga noastră fiind un centru al tradiționalismului și poartă un nume atât de ilustru. Sperăm că-n calitatea Dvs. de prim conducător veți bine voi a lua cuvântul.

Deoarece trebuie să trimitem la tipar invitațiunile și programul ceremoniei, va rugăm să bine voiți a ne da adeziunea Dvs. de urgență.

Comisiunea numită de comitetul nostru pentru a vă prezenta această invitațiune, se compune din:

D-l Michel Leiba, Președintele Sinagogei și secretar onorific în secția cultului

„Sae Singher, vice președinte

„Moise Grunstein, prim efor și fost vice președinte secția cultului

„Micu Spiner, membru în comitetul de reclădire și cenzor la comunitate

Comisiunea sus zisă își ia permisiunea de a se prezenta Dvs., azi, între orele 11-12, pentru a da exacte lămuriri și pentru a primi adeziunea Dvs.

Cu toată stima,
PREȘEDINTE
ss.

SECRETAR
ss.”

Răspunzând adresei Federației Uniunilor de Comunități Evreiești din Țară, privitoare la una dintre dispozițiile ce făceau parte din legislația antisemită, anume închiderea sinagogilor care aveau mai puțin de 400 de familii de enoriași¹¹, comitetul de conducere al Sinagogii Malbim

¹¹ Idem, dosar nr. 69, f. 42.

raportează pentru anul 1941 un număr de 486 enoriași, capi de familie¹², iar, în anul 1942, raportează un număr de 546 enoriași¹³.

În timpul Rebeliunii legionare din 1941, Sinagoga Malbim a fost ocupată între 21-23 ianuarie și, după ce a fost jefuită, a devenit unul dintre centrele de tortură, în care au fost aduși cu forța evreii din zona Căii Văcărești, pentru a fi deposedați de bunuri și supuși la chinuri¹⁴.

Sinagoga a fost unul dintre poliile importanți ai culturii și tradiției iudaice, cu o bogată bibliotecă, fiind locul unde s-au ținut cursuri pentru predarea învățăturilor sfinte, dar și conferințe religioase, iar în anii 1943 și 1944 s-au servit mese rituale în fiecare sâmbătă, opera culturală completându-se, astfel, cu cea de asistență socială¹⁵. La Sinagoga Malbim au fost depozitate alimentele rituale pentru Pesach, trimise de către American Jewish Joint Distribution Comitee în anii '70 ai secolului trecut¹⁶.

Atât în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, cât mai ales după încheierea acestuia, are loc un proces de emigrație a populației românești evreiești, mai întâi către Palestina și apoi, după înființarea Israelului, către statul nou-creat, proces care, deși a avut multe pauze, a fost, totuși, unul continuu, pe întreaga perioadă a regimului comunist din România. Aceste întreruperi au avut diverse cauze, însă, avantajele pe care le presupunea răscumpărarea evreilor au fost din ce în ce mai atrăgătoare pentru regimul de la București, comportând deseori caracter de mită. Cu toate că au existat și presiuni externe față de acceptarea acestui adevărat exod¹⁷, existând chiar acuzații de facilitare a creșterii numărului de militari din armata israeliană¹⁸, regimul de la București a reușit să creeze un sistem care să-i permită atragerea de beneficii financiare și economico-industriale, prin accesarea de credite preferențiale, tehnologie industrială

¹² Idem, dosar nr. 84, f. 8.

¹³ *Ibidem*, f. 24.

¹⁴ Matatias Carp, *Cartea neagră. Fapte și documente: Suferințele evreilor din România 1940-1944*, Atelierele grafice Socet&Co. S.A.R., București, 1946, pp. 219, 225-227. Pogromul legionar antievreiesc din București, în „Realitatea evreiască”, nr. 444-445/1-28 februarie 2015, p. 6.

¹⁵ Lucia Stoica, Neculai Ionescu-Ghinea, *op. cit.*, p. 376.

¹⁶ Natalia Lazăr, Lya Benjamin, *American Jewish Joint Distribution Comitee: un secol de activitate în România = a century of activity in Romania*, București, Editura Hasefer, 2016, p. 100.

¹⁷ Radu Ioanid (ed.), *Securitatea și vânzarea evreilor: istoria acordurilor secrete dintre România și Israel*, Iași, Editura Polirom, 2015, p. 68.

¹⁸ *Ibidem*, p. 69.

și militară, produse agricole și animale de rasă până la plata propriu-zisă, în valută, pentru fiecare evreu care primea permisiunea de a pleca din țară¹⁹. Între anii 1948-1989 a emigrat către Israel, S.U.A. și alte state occidentale un număr de 280.107 evrei²⁰, în majoritatea lor provenind din mediul urban²¹. Această plecare a evreilor va avea consecințe asupra structurii sociale a mediului urban, precum și asupra țesutului acestuia, o serie de componente definitorii ale vieții și culturii evreiești din România dispărând.

Chiar dacă activitatea prezentată mai sus poate conduce la concluzia conform căreia comunitatea evreiască a avut o situație privilegiată, activitatea de supraveghere realizată de Securitate este relevată de o serie de note informative, aflate astăzi în Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, care confirmă interesul regimului pentru evreii din România. Supravegherea a fost una intensă, iar Sinagoga Malbim nu a fost ocolită, mai ales în perioada de combatere a sionismului, în special atunci când Moses Rosen, șef-rabinul (1948-1994) și președintele Federației Comunităților Evreiești din România (1964-1994), era prezent și ținea discursuri²².

Cutremurul din 4 martie 1977 va avea urmări deosebite în existența Bucureștilor, prin pagubele provocate și sistematizarea unui teritoriu aflat în inima orașului, zonă ce rămăsese neatinsă până atunci de proiectele comuniste. În proiectarea unui nou centru civic vor intra mai multe cartiere importante ale orașului: Uranus, care va fi practic șters de pe fața Pământului, zona Pieței Unirii și până în Dudești și Văcărești. Astfel că întinsul cartier evreiesc va fi profund afectat, iar simboluri ale viețuirii evreiești și nu numai vor dispărea sub lamele buldozerelor, luând cu ele memoria unui loc plin de amintiri.

Așadar, nivelul crescut al emigrației, pe de-o parte, și demolările ceaușiste, pe de altă parte, sunt factorii care ne-au văduvit de multe dintre monumentele de arhitectură ale culturii evreiești.

¹⁹ *Ibidem*, pp. 62, 76, 81, 117.

²⁰ Cifra provine din Schlomo Leibivici-Laiș/Arhivele A.C.M.E.O.R. și Yosef Govrin, *Israeli-Romanian relation at the end of the Ceausescu era*, p. 261, *apud* Radu Ioanid (ed.), *op. cit.*

²¹ Radu Ioanid (ed.), *op. cit.*, p. 44.

²² *Acțiunea „Credinciosul”*: Urmărirea informativă a șef rabinului dr. Roses Mosen și a comunității evreiești, documente, selecție și studiu introductiv de Anca Ciuciu, București, Editura Hasefer, 2008, pp. 43, 45, 61, 63, 78, 79, 82, 83, 90, 91, 95, 96, 117-123, 148, 201.

În 1985, șef-rabinul Moses Rosen va vorbi despre situația Sinagogii Malbim lui Gadben Yitzak, în cadrul unui interviu pe care acesta din urmă i-l solicitase la postul de radio „Kol Israel”. În cadrul interviului, șef-rabinul prezenta mai întâi situația delicată în care se afla comunitatea evreiască din România – care la 68 de comunități mai avea doar 3 rabini, și aceștia având o vârstă avansată –, după care vorbea despre populația evreiască îmbătrânită, precum și despre ajutorul material primit și munca filantropică. În urma afirmației interlocutorului său, conform căreia presa din întreaga lume publica materiale despre cum fuseseră demolate peste noapte sinagogile aflate pe traseul proiectului de sistematizare, menționând și Sinagoga Malbim, șef-rabinul Moses Rosen oferea următorul răspuns:

„Să îmi dați voie să fac câteva precizări în legătură cu modul în care dumneavoastră ați pus întrebarea. Acele multe sinagogi care s-au dărâmat nu sunt decât una. Nu s-au dărâmat peste noapte, ci după discuții care au durat peste jumătate de an, iar sinagoga Malbim, despre care este vorba, nu este deloc un monument istoric. Și vreau să precizez următoarele: în sistematizarea care se face în întreaga capitală s-a ajuns la cartierul Văcărești, care era, bineînțeles, plin de sinagogi de pe timpul când în București erau 150.000 de evrei. Astăzi, în București se află mai puțin de 12.000 de evrei. Nu se poate, pe de o parte, cere «lăsați evreii să facă alia» și astfel să se golească sinagogile, iar pe de altă parte să spui «nu, nu vă lăsăm să construiți Bucureștiul așa cum vreți, pentru că veți dărâma o sinagogă». Deci, ori una, ori alta. Pentru ca să fie logic, eu am fost de acord, din primul moment, cu dărâmarea Sinagogii Malbim, văzând că nu există altă cale. Ea stătea în calea bulevardului care se construiește. Dar la fel s-au dărâmat și unele biserici.

Gadben Yitzak: De biserici noi nu ne-am ocupat, pentru că noi avem sinagogile noastre. Pe de altă parte, întrebarea era dacă, atunci când s-a plănuit acel bulevard, nu putea fi plănuit în așa fel încât să nu treacă prin Malbim?

Moses Rosen: Nu se putea, ca dovadă că era vorba de Baia rituală, de muzeu și de Sinagoga Mare. Acolo unde a existat posibilitatea, s-a modificat, dar aici nu s-a putut. Sinagoga Malbim n-a avut în ultimul an activități decât sâmbăta și, foarte greu, în unele zile ale săptămânii. Nu se poate spune nu la o asemenea cerere, atunci când, în apropiere de Sinagoga Malbim, la 100-200 de metri, se află două sinagogi cu 2.000 de locuri, care au tot disponibilul nu numai pentru fiecare zi, dar chiar pentru Iom Kipur, și care nu se umplu la capacitatea lor nici în prezent,

după dărâmarea Sinagogii Malbim. În ce privește «dărâmarea peste noapte», vreau să precizez: nu numai că nu s-a dărâmat peste noapte, dar înțelegerea stabilită între noi a fost că nu se va dărâma înainte de trecerea sărbătorilor. După demolarea întregii zone, în urmă cu două luni, lucrările edilitare au fost stopate, iar Sinagoga Malbim a rămas singură în toată această pustietate, până acum trei zile, tocmai pentru a respecta, și din acest punct de vedere, sensibilitatea noastră. În același timp, Sinagoga Malbim nu este un monument istoric, dar există sinagogi cu valoare istorică, cum este Sinagoga Mare, construită în anul 1842. Malbim a fost construită la începutul veacului XX. Azilul de bătrâni, la fel, n-a putut fi ocolit, cu toate eforturile. Clădirea există și în prezent, deși este dărâmat totul în jur. Primăria Capitalei, primarul, cu care am vorbit personal, amenajează un alt cămin, într-un alt cartier al orașului, unde 400 de muncitori lucrează zi și noapte. Pot să vă asigur că, până când nu se va amenaja complet noul cămin, nu iese nici un bolnav din căminul nostru. Ne bucurăm de întreaga bunăvoință a autorităților, pentru ca soluția să fie una binevoitoare pentru toată lumea.

Gadben Yitzak: A primit comunitatea evreilor din România despăgubiri pentru fiecare din clădirile demolate cu aprobarea sau fără aprobarea comunității?

Moses Rosen: A primit despăgubiri și va mai primi și avem următoarea înțelegere: acolo unde există posibilitate, ni se dă în schimb altă clădire, iar acolo unde nu există posibilitate, ni se dau despăgubiri în bani”²³.

Au scăpat fără a fi demolate: Sinagoga Mare Poloneză, mascată de un bloc de locuințe construit la câțiva metri de intrarea principală, Templul Coral, Templul Unirea Sfântă, unde funcționează și Muzeul de Istorie al Comunității Evreiești din România, Sinagoga Credința (care a fost închisă, însă, în 2007, din lipsă de enoriași).

Sinagoga Malbim a fost demolată în anul 1987, devenind, astfel, una dintre victimele sistematizării, alături de A.B. Zissu, de Templul Mic Spaniol Cahal Cicu, de Templul Baron M. de Hirsch – Ahvat Șuloim, de Sinagoga Tâmplarilor – Beis (Beth) Eil „Unirea Sfântă”, Sinagoga „Caritatea” – Chesed Șel Emes, Sinagoga Craiover Ruf (Spilman), Sinagoga „Fraterna” Achdes Kodes, Sinagoga Reșit Daath de la Școala primară de băieți nr. 7, Templul „Unirea Fraternală”, Templul A.E. Gaster, Templul

²³ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 144, vol. 5, ff. 41-48. Documentul a fost editat în cadrul volumului *Acțiunea „Credinciosul”...*, pp. 227-282.

Lumina Nouă – Or Cudoș, Sinagoga Eizic Ilie, dar și de Palatul Arhivelor Naționale, Arsenalul, Opereta, Așezămintele Brâncovenești, Institutul Medico-Legal, bisericile Albă, Postăvari, Izvorul Tămăduirii, Gherghiceanu, Spirea Veche, Sfântul Nicolae Sârbi, Sfântul Nicolae Crângași, Sfântul Nicolae Jitniță, Doamna Oltea, Olteni, Sfânta Vineri, Sfântul Spiridon Vechi, Bradu Staicu, Sfânta Treime, Capela Sfântul Mina, Buna Vestire, mănăstirile Cotroceni, Pantelimon sau Văcărești, ceea ce demonstrează că obiectivele evreiești nu au fost vizate în mod excepțional, dispărând pentru vecie și cele creștine sau laice, pentru simplul motiv că se aflau în Calea Victoriei Socialismului și a perimetrului destinat noului centru civic.

Fig. 4

Astfel că, din cauza voinței lui Nicolae Ceaușescu, de ridicare a Palatului Republicii și de modificare, în raport cu acesta, al unei zone foarte întinse, pentru construirea unui bulevard de genul Champs Elysee, bulevard străjuit de un lanț de blocuri tip cortină, menit să mascheze zona rezidențială, dispare de pe fața pământului, rămânând doar în amintire, o componentă importantă a însemnatei moșteniri evreiești din București.

Legendele imaginilor:

Fig. 1 – Planul zonei cuprinse între Piața Unirii și Calea Văcărești, cu amplasamentul Sinagogii Malbim.

Fig. 2 – Aspectul fațadei principale a Sinagogii Malbim, până la reconstrucția intervenită în 1928 (sursa foto: Lucia Stoica, Neculai Ionescu-Ghinea, *Enciclopedia lăcașurilor de cult din București*, vol. II, București, Editura Universală, 2005, p. 376).

Fig. 3 – Sinagoga Malbim după modificările din 1928, înfățișare pe care o va păstra până la dispariție, în 1987 (fotografia provine din Arhiva Centrului pentru Studiul Istoriei Evreilor din România).

Fig. 4 – Pe locul din fața Bibliotecii Naționale a României, unde se afla Sinagoga Malbim, trece astăzi Bulevardul Unirii, fosta Calea Victoriei Socialismului.